

2. КРАЄЗНАВЧІ ДОСЛІДЖЕННЯ В ТУРИЗМІ

УДК: 338.48+908]:37

Касинець О.В.

1954otokar@gmail.com

Смочко Н.М.

natazak@ukr.net

Мукачівський державний університет

м.Мукачево

КРАЄЗНАВСТВО І ТУРИЗМ У СИСТЕМІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ РОБОТИ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ

Особливої актуальності у системі навчально-виховної роботи в освітніх закладах набуває нині туристсько-краєзнавча діяльність. Вона передбачає дослідження рідного краю у взаємозв'язку із вивченням глобальних і регіональних особливостей довкілля, створює умови для використання краєзнавчого матеріалу в навчально-виховній роботі освітніх закладів, забезпечує застосування набутих знань, умінь і навичок (як результат безпосереднього розвитку школярів і студентів, забезпечення їхнього життєвого досвіду).

Теоретико-методичні засади освітнього краєзнавства розглядали у своїх працях О. Барков, В. Борисов, М. Мілонов, А. Даринський, Ю. Кононов, М. Костриця, К. Строев та інші. Місце екскурсії в туристсько-краєзнавчій діяльності досліджували такі науковці: Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Бурма Д., Горшков О., Мальська М., Худо В. Гасюк Н., Головатий М., Красій Р. та інші.

Туристсько-краєзнавча діяльність – комплексний засіб гармонійного розвитку дітей та юнацтва, що полягає в активному пізнанні і покращенні навколишнього середовища і самих себе в процесі туристичних подорожей; пошуку, обґрунтуванні і розкритті у взаємозв'язках і взаємозалежностях сукупності особливостей певної території, комплексному оцінюванні її у природно-історичному і соціально-економічному аспектах. Об'єктом туристсько-краєзнавчої діяльності є сукупність географічних, історичних

об'єктів і явищ суспільного життя та їх взаємозв'язків на певній території; суспільно-територіальний комплекс. Краєзнавство також містить знання історії, демографічного складу, духовної і матеріальної культури населення певної території. Об'єктом краєзнавства є соціально-економічний, політичний, історичний і культурний розвиток мікрорайону, села, міста, району, області, їх природні умови. Предметом туристсько-краєзнавчої діяльності є територія, етнічний простір історико-географічних одиниць.

Туристсько-краєзнавча діяльність передбачає виконання таких завдань: сприяння відродженню духовності, національної свідомості, любові до рідної країни у підростаючого покоління; виховання поваги до людини та її праці; підвищення результативності навчання й виховання за допомогою яскравих прикладів із навколишнього середовища; збагачення досвідом спільної діяльності, спілкування; здійснення особистісного розвитку кожного учня/студента; сприяння оздоровленню, підвищенню рівня фізичної підготовленості дітей, підлітків і молоді; розвиток вміння поповнювати зібраними під час походів і екскурсій матеріалами краєзнавчі музеї чи куточки, створювати нові; стеження за екологічним станом довкілля тощо.

Кожна подорож потребує певних знань, умінь та навичок туриста, що обумовлено вимогами безпечного проведення подорожі. Туризм охоплює практично всіх дітей та молодь і має епізодичний характер; туристсько-краєзнавчу діяльність реалізується також у постійній роботі туристських гуртків, клубів, краєзнавчих об'єднань тощо.

Найпростішою короткочасною формою туристичної роботи є прогулянка. Вона здійснюється з метою оздоровлення та загартування організму, а також має найпростіші елементи техніки туризму (подолання нескладних природних перешкод, елементи орієнтування на місцевості, елементи туристичного побуту).

Значно складнішою формою туристичної роботи є похід – включення людини в природне середовище пов'язана з активними способами пересування, автономністю існування туристської групи. Як правило, в туристсько-

краєзнавчій діяльності здійснюють одноденні (походи вихідного дня), та багатоденні походи. Вже традиційним став багатоденний похід першокурсників спеціальності «Туризм» Мукачівського державного університету на г. Говерлу. Тривалий переїзд до смт. Ясіня дає змогу побачити красу і велич Закарпаття, проїнятися любов'ю до рідного краю, свого трудолюбивого народу.

Найпопулярнішою серед учнівської та студентської молоді є екскурсія з пізнавальною чи навчальною метою для загального культурного розвитку. Сучасна екскурсія є цілеспрямованим ознайомленням екскурсантів із пам'ятками історії, культури, природи, місцями історичних подій, предметами, процесами тощо під керівництвом екскурсовода. Методика проведення екскурсії дає змогу враховувати такі чинники: час проведення екскурсії; вікові особливості екскурсантів; ступінь їх поінформованості; мета проведення екскурсії.

Для всіх першокурсників (географів і туристів) в рамках практики «Вступ до фаху» проводиться оглядова пішохідна екскурсія містом Мукачевом, яка об'єднує такі підтеми: історія міста; історико-культурна спадщина міста; культурний розвиток міста (видатні діячі культури, які народилися в місті чи творчість яких із ним пов'язана); розвиток науки в місті (стисла характеристика вищих навчальних закладів, дослідницьких установ; природа міста (ландшафт, характеристика парків, скверів та ін.). Протягом навчання організовуються навчальні виїзні автобусні екскурсії майже по всій території Закарпаття.

Освітніми програмами підготовки фахівців бакалаврів з туризму та географів в МДУ вивчення туристського краєзнавства передбачено за такими напрямками:

- 1) географічне краєзнавство і туризм (гідрологічні, геологічні, метеорологічні особливості рідного краю, природно-територіальних комплексів та інших географічних особливостей певної місцевості; природні краєзнавчо-туристичні ресурси України; курортні ресурси України; організація використання печер для туризму; фортеці, замки і монастирі як краєзнавчо-туристичні об'єкти; музеї як об'єкти краєзнавчо-туристичної діяльності);

2) біологічне краєзнавство (ознайомлення з представниками місцевої флори і фауни, їхніми особливостями, значенням у господарській діяльності, місцевими біогеоценозами, вивчення методик проведення спостережень за природою, дослідів, збирання різних краєзнавчих колекцій, ботанічного і зоологічного матеріалу);

3) етнографічне та релігійне краєзнавство (поселення, їх зовнішній вигляд, житла та різноманітні будівлі, предмети побуту; знаряддя і результати праці як свідчення різноманіття форм господарства, характер основних і підсобних занять; одяг і прикраси; народна художня творчість; ритуальні дії, звичаї та обряди; народні музичні інструменти; сімейні обряди та звичаї тощо);

4) літературне та мистецьке краєзнавство (українська народна пісенна творчість, художня література та історія рідного краю, діячі культури рідного краю, творча спадщина);

5) історико-культурне краєзнавство (краєзнавча бібліографія, історія краю як об'єкт вивчення туристичного краєзнавства, археологічне вивчення краю, пам'ятки історії та культури як об'єкти краєзнавчого вивчення, пам'ятки історії; пам'ятники археології; пам'ятки містобудування та архітектури; пам'ятники мистецтва; документальні пам'ятники; пам'ятники етнографії; монументальна скульптура; музеї; різновиди музеїв; структура краєзнавчих музеїв).

Різнобічне вивчення рідного краю краєзнавством і туризмом сприяє дослідженню, науковому обґрунтуванню, розробленню різноманітних форм передання наступним поколінням знань про минуле і сучасне людського суспільства й довкілля конкретної території.

Список використаних джерел

1. Бабарицька В., Короткова А., Малиновська О. Екскурсознавство і музеєзнавство: Навчальний посібник. – К.: Альтерпрес, 2007. – 464 с.
2. Пангелов, Б. П. Організація і проведення туристсько-краєзнавчих подорожей: реком. МОНУ як навч. посібник для студ. ВНЗ /Б.П.Пангелов. – К : Академвидав, 2010. – 248 с.